

In de zomerserie: 'Stroomopwaarts'

Dagthema: 'Zwart water'

Overweging 20 augustus 2017 – Diana Vernooij

“... :je zakt een beetje weg, de grond veert en modder kruipt tussen je tenen.
Afen toe komen er belletjes zuurstof naar boven.
Slierten langs je blote benen.
Langzaam zak je in het zwarte water.
Kopje onder, juist als je vaste bodem kwijt bent en je zweeft in het water
– dan ineens is er een bodem in het bestaan.
Juist in de diepte van het loslaten kun je ervaren dat daar vertrouwen is ...”

Eerste lezing: Jona 1:11-16

Tweede lezing: van Hisamatsu Shin'ichi

Muziek bij binnenkomst,
voor het begin van de viering
Best of... *Sonny Boy Williamson*

Openingsgebed Genesis 1: 1-2

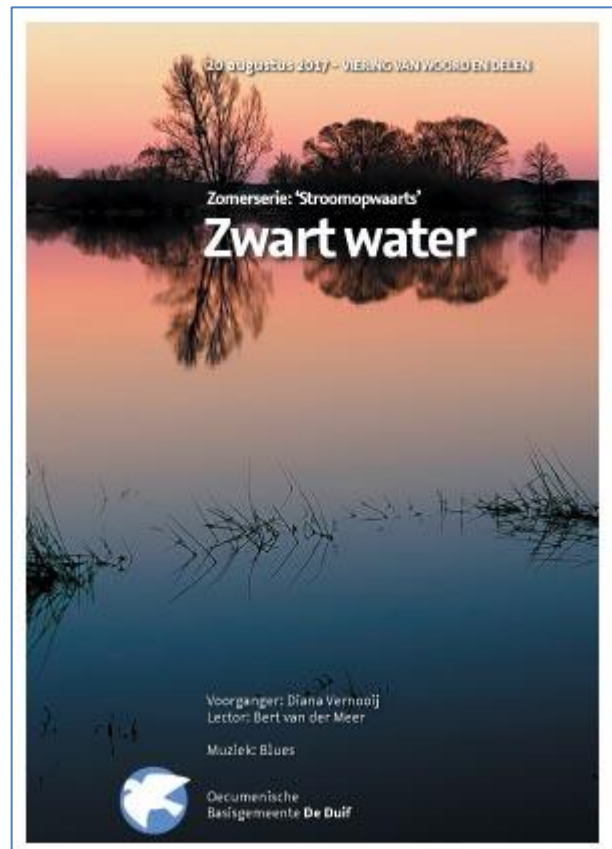
In het begin schiep God de hemel en de aarde.
De aarde was woest en leeg; duisternis lag over de diepte,
en de Geest van God zweefde over de wateren.

Back to black *Amy Winehouse*
We only said goodbye with words,
I died a hundred times,
You go back to her,
And I go back to
Black, Black, Black, Black.

Welkom en inleiding

Goedemorgen lieve mensen, van harte welkom op deze mooie zomerdag.

Eind augustus, we beginnen aan het eind van de zomer te komen en zijn dankbaar voor iedere zonnige dag die ons nog toevalt. Deze zomer zijn we in de Duif stroomopwaarts gevaren, het thema van onze zomerserie. We zijn de afgelopen weken de sprankelende

kanten van het water tegemoet gevaren. Vandaag belanden we in stilstaand water, zwart water – vol organisch materiaal, maar zwart en bewegingloos.

We kennen dat soort perioden in ons bestaan, waar alles zwaar is, zwart, moeizaam om door heen te ploeteren. Het licht wil er maar in doordringen. Met alles wat jij doet kun je het maar niet helder krijgen. En wat doe je dan? Stop je je hoofd onder het kussen, alsof je niet bestaat, wens je de dood? Doe je net alsof er niets aan de hand is en leef je dapper door? Hoe overleef je, en vooral: hoe maak je het leven de moeite waard?

Zwart water geeft, net als zilver, een spiegellend oppervlak. We kijken in het water en we zien onszelf. We zien niet onze mooiste kant, we zien de schaduwen en onze diepere zielenroerselen.

We luisteren naar de blues, de muziek van het zwarte water bij uitstek, en we tasten naar de bodem van ons bestaan. De blues is geen kerkmuziek – geen religieuze muziek. Het is niet verheven. De blues is ontstaan uit de muziek van slaven op de plantages. Altijd zijn de verhalen treurig, de zanger is ver van huis, haar geliefde heeft haar bedrogen, het bestaan is uitzichtloos en er is verlangen, verlangen naar huis, verlangen naar rust. De muziek raakt mij altijd weer omdat het overlevingskunst is in zware levensomstandigheden, smartelijk, mooi, vol ellende en toch altijd maar weer die passie voor het leven. Ik heb een keuze gemaakt waarbij de mondharmonica regelmatig zal klinken – fantastisch instrument in de blues. De meest voor de hand liggende muziek heb ik overgeslagen: Geen Muddy Waters – prachtige naam voor vandaag maar net even te veel bandmuziek, geen Bessie Smiths' prachtige Blackwater Blues – heel mooi en toepasselijk maar helaas niet te downloaden of te koop. Maar ik besloot gisteren toch nog wat veranderen tov wat in het boekje staat en heb Billy Holiday ingevoegd bij de collectie ipv Mississippi John Hurt. Prachtige muziek dus voor vandaag. Amy zong geen blues maar dit nummer was te mooi om over te slaan.

Back to black – de moed om terug te gaan naar het zwarte water en de passie voor het leven te behouden – ik wens ons een mooie viering.

Gebod om kracht

Er is een kracht die geest is en leven,
licht en waarheid en grenzeloze ruimte.
Zij omvat alle activiteit en verlangen,
alle geuren en smaken.
Deze kracht is het die het hele universum ontvouwt
en in stilte alles lief heeft.
Dit is de kracht die in mijn hart woont.

[I'm a stranger here](#)

Sonny Terry, Brownie McGee & Lighthnin' Hopkins

Eerste lezing uit Jona 1:11-16

De zeelieden vroegen Jona: 'Wat moeten wij met u doen om door de zee met rust gelaten te worden?' De zee werd namelijk steeds stormachtiger. Hij antwoordde: 'Neemt mij maar op en smijt mij in zee: dan zal de zee u met rust laten. Ik weet: het ligt aan mij dat deze hevige storm u heeft getroffen.' De mannen deden nog een poging om terug te roeien naar het land, maar zij slaagden daar niet in, omdat de zee om hen heen steeds stormachtiger werd.

pag. 2

Toen riepen zij tot Jahwe: 'Ach Jahwe, laat ons niet te gronde gaan, wanneer wij deze man om het leven brengen, en reken ons dit niet aan als het vergieten van onschuldig bloed; het heeft U, Jahwe, toch immers behaagd, dit te laten gebeuren!' Toen namen zij Jona op en smeten hem in zee, en de woede van de zee bedaarde. De mannen werden met grote vrees voor Jahwe vervuld; ze brachten een offer aan Jahwe en deden Hem geloften.

In New Orleans

Leadbelly

There is a house in New Orleans
They call it the rising sun
And it's been the ruin of many a poor boy
and me oh God I'm one.

Tweede lezing van Hisamatsu Shin'ichi

“Men moet wel waanzinnig zijn om te geloven dat wij mensen kunnen verlossen, dat wij de mensheid kunnen redden, dat wij elkaar heden ten dage kunnen helpen. Maar ik pleit voor zo'n waanzin. Ik pleit voor mystieke waanzin, een waanzin die maar één obsessie kent: verlossing... niet zozeer voor onszelf maar voor iedereen.”

“Precies wanneer wij de uiterste grens van de wanhoop hebben bereikt, wat gaan wij dan doen? Daar blijven staan? Voor altijd? In onze traditie is wanhoop nooit het antwoord. Het is de vraag. De vraag van alle vragen. En er komt geen antwoord. Er kan geen antwoord komen. Wat ga jij dan doen?”

“Wat ik onder geloof versta is niet: geloven in iets wat van buitenaf gegeven is of wordt opgelegd. Integendeel, het is geloof dat oprijst uit de vraag, die in de diepte van het menselijke bestaan ligt. Het is totaal niet: geloof in iets dat wordt geleerd of in een uiteindelijk dogma waaraan men niet mag twijfelen. Integendeel: het is twijfel, twijfel tot het bittere einde. En precies dan, en precies daar is er: het groot geloof dat in ons oprijst. Het is de grond van de Weg. We kunnen niet anders dan dit geloof hebben”.

Overweging

Jona wordt overboord gesmeten in het zwarte water. Hij beveelt de zeelui hem te offeren aan de woeste zee. God zelf immers heeft de zee in beroering gezet. De zeelui schrikken hiervoor terug maar uiteindelijk doen ze wat Jona hen zegt te doen én zie, de zee bedaart.

We lezen zomaar een stuk uit een lang bijbelverhaal, het is geen gebruikelijke lezing. We kennen hier de voorgeschiedenis niet en ook niet het vervolg van het verhaal. Wat is er aan de hand: God vraagt Jona om te profeteren bij het volk van Ninivé dat de stad verwoest zal worden door het wangedrag van zijn bewoners. Jona bedankt voor de eer en gaat ervan door. De woeste zee is het antwoord van God. Uiteindelijk wordt Jona gered door een walvis en doet hij wat God hem heeft gevraagd. Hij geeft zich gewonnen.

Jona is wanhopig

Waarom heb ik dit stukje van het verhaal gekozen voor deze viering? Jona is wanhopig of dapper – misschien wel allebei. In ieder geval: hij heeft zich verzet tegen zijn lot en uiteindelijk geeft hij zich over. Jona verdwijnt in het zwarte water, het einde – denkt hij. Het is noodzakelijk om het schip en de mannen te redden. Maar het blijkt ook voor Jona noodzakelijk omdat hij beseft dat hij de wil van God niet kan ontvluchten zonder onheil af te roepen over zichzelf en over mensen met wie hij is. Dit leert Jona ons: het zwarte water is er om ons over te geven aan de wil van God. Wie zijn leven wil behouden zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van de stem van God, die zal het behouden.

Zwartheid en depressie heb je in soorten en maten. Van geen energie hebben, geen weg meer weten, niet weten hoe je je leven nuttig kunt maken, hopeloos vast zitten tot neerslachtigheid en zware gevoelens – er zijn vele varianten.

Ooit in een ver verleden, ik was 20 of 21 kroop er een zwartheid in mijn leven waarvan ik al snel besepte dat dat nu de échte depressie was. Ik heb toen een paar weken geproefd aan een zwart water dat ik daarna, God-zij-dank, nooit meer heb hoeven smaken. Het echte diepe zwarte gat dat mensen ertoe aanzet een eind aan hun leven te maken – daar pretendeer ik niet met het verhaal van Jona antwoord op te hebben. Ik heb slechts diep ontzag voor wie in zulke zwarte periodes weet te overleven.

Soms zwart, leeg, koud, kaal

Het zwarte water waar we het vandaag over hebben is dat van onze onmacht om het leven succesvol te maken, de onmacht om de stem van God te horen, onze onmacht om te doen waarvoor wij op aarde zijn gezet. We weten niet goed hoe te leven, we kunnen soms ineens niet meer de warmte terugvinden, de passie, het contact met het leven, met onze creatieve bronnen – dat ooit eens, misschien maar één keer in ons leven – ons volslagen helder was. God, waarheid, geloof, weten, verlichting, vertrouwen, wijsheid, helderheid, roeping. Hoe meer woorden er komen, hoe verder de ervaring weer wegzakt. Soms is er contact, is er de lijn naar Gods woord, en komt er gelukkig van binnenuit het antwoord op wat je moet doen. Maar soms ook is het zwart, leeg, koud, kaal – zijn we onbereikbaar buiten onszelf geworpen.

Hisamatsu was een Japanse filosoof en een zenboeddhistisch leraar. Zijn fundamentele levenskwestie is de vraag: “Precies hier en nu, als niets werkt, wat ga je dan doen?”. Praten werkt niet, want het scheidt al onmiddellijk mentale beelden die een eigen leven gaan leiden en waarvan je weet dat ze grootspraak zijn. Zwijgen werkt niet. Zitten in meditatie of gebed helpt niet. Een moreel hoogstaand leven ambiëren helpt niet, al je

ideeën en idealen zitten je in de weg. Opnieuw beginnen helpt niet – de keuze is te groot, studeren helpt niet. Niets werkt.

Ik ken de teksten van Hisamatsu door de Nederlandse zenleraar Ton Lathouwers die van deze gekozen teksten zo ongeveer zijn levensmissie heeft gemaakt. “Wat doe je als er niets meer is dat je nog kunt doen?”.

Niks doen

Het lijkt een onmogelijke vraag. Als er niets meer is dat je nog kunt doen, dan doe je niks toch? Dat is het meest logische antwoord. We doen gewoon niks.

Maar dat is niet een antwoord dat je kunt leven. Mensen kunnen niet niks doen. We doen iets, anders zijn we dood. Wij doen altijd iets, al is het maar dat we ons verbergen, dat we ontkennen wat er gaande is, dat we een uitweg zoeken.

We doen iets, proberen de ellende van ons af te schudden en als dat niet lukt steken we onze kop in het zand als een struisvogel, of we gedragen ons als slachtoffer en klagen alleen maar. Of we zijn boos, beschuldigen anderen, zijn snel aangebrand en geïrriteerd – ook dat is iets dat wij doen.

Vaak doen we hetgeen we doen volkomen automatisch, of om het psychologisch te zeggen: volkomen onbewust. Onze manier van reageren vinden we vanzelfsprekend, zo zou toch iedereen reageren. Nee dus, dat is niet waar – iedereen heeft zo zijn eigen manieren om het zwarte water niet in te hoeven. Laten we er eens mee beginnen om dat automatische gedrag achterwege te laten. Dieper het water in te gaan, het zwarte water van niet weten. Bij het niet weten zijn. Je hoofd rechtop houden en tegelijkertijd ondergaan: je onmacht, je angst, je niet-weten, je onvermogen, je gebrokenheid, je verdriet.

Soms zeggen mensen geërgerd: Wat nou “bij je onmacht zijn, bij je verdriet zijn”, je bent er toch altijd bij – kun je er ook niet bij zijn dan? Ja, dat kan, als je zeurt en piept en wacht tot je gered wordt, als je jezelf te zielig vindt, of als je anderen de schuld geeft van jouw onvermogen – dan ben je buiten jezelf en weiger je te luisteren naar wat er in je gebeurt.

Eenvoudig schema

Ooit leerde ik als 18 jarige de blues spelen, het is een tamelijk eenvoudig schema van een aantal akkoorden op de gitaar, in alle toonsoorten te spelen. Als je dat schema eenmaal doorhebt, kun je overal in meezingen of spelen. Daar zit de genialiteit niet. De expressie doet het hem, het snerpend geluid van de mondharmonica, de doorrookte stemmen, het samenspel.

De blues is de muziek van de zwarte overlevingskunst. Slaven hebben geen zeggenschap over hun bestaan, ze kunnen niets doen dan overleven. Met die erfenis is de blues ontstaan, de muziek van de zwarte mensen aan de onderkant van de samenleving, de muziek van mislukking en verlies, van onvermogen en houden van de verkeerde persoon. De blues heeft aan de wieg gestaan van de hedendaagse rockmuziek. De Rolling Stones hebben goed naar de muziek van Lightnin’ Hopkins geluisterd. Zij hebben zijn stemgeluid, zijn stijl en songs overgenomen en zijn er wereldberoemd mee geworden. Jimi Hendrix – pure blues, Nina Simone, Eric Clapton met zijn meest mooie blues-bas-loopjes van de wereld.

Juist het uitschreeuwen van al die ellende in de blues is tegelijk het uitschreeuwen van de passie voor het leven, levensvreugde ondanks alles.

Grondeloos vertrouwen

De kunst is het dus om dat zwarte water in te gaan, de blues van het bestaan, en met swing en passie je te laten zakken in dat onbekende zwarte water. Je gaat het water in maar vergeet niet dat je passie hebt voor het leven.

Voetje voor voetje: je zakt een beetje weg, de grond veert en modder kruipt tussen je tenen. Af en toe komen er belletjes zuurstof naar boven. Slierten langs je blote benen. Langzaam zak je in het zwarte water. Kopje onder, juist als je vaste bodem kwijt bent en je zweeft in het water – dan ineens is er een bodem in het bestaan. Juist in de diepte van het loslaten kun je ervaren dat daar vertrouwen is, de grond die geen grond is – een grondeloos vertrouwen. Vreugde, leven is vreugde, hoe het er ook uitziet. Het leven zélf is onbegrensd vertrouwen, onbegrensd openheid – en dat is de bodem van ons bestaan.

Toen ik in Thailand 8 jaar geleden voor korte tijd intrad in een boeddhistisch klooster kregen wij voor onze inwijding een lotusbloem in handen. De lotusbloem is een heilige bloem die staat voor zuiverheid, puurheid, innerlijke groei en de verbinding met het universum. Wij kunnen onze groei naar wijsheid en verlichting zien als het groeiproces van die lotusbloem. Ze wortelt in de modder van het zwarte water, de drek van het leven is haar voedingsbodem. Het zwarte water draagt haar naar het licht, daar op het wateroppervlak ontvouwt ze haar prachtige bloem.

Jij bent die lotus.

Amen

Intermezzo

Blues for the Lowlands

Sonny Terry & Brownie McGee

Geloofsbelijdenis

Gelofte aan de mensheid

Hisamatsu Shin'ichi

Kalm en evenwichtig:

Laat ons ontwaken tot ons ware Zelf,
mensen worden, vol van mededogen.

Onze gaven ten volle ontplooien,
ieder volgens de eigen roeping in het leven.

Ons bewust worden van de doodstrijd
persoonlijk en maatschappelijk
en de bron ervan onderkennen.

De juiste richting ontdekken
waarin de geschiedenis zou moeten voortgaan
en elkaar de hand reiken
zonder onderscheid naar man of vrouw zijn,
zonder onderscheid naar ras, natie of klasse.

Laat ons met mededogen de gelofte afleggen
het diepe verlangen van de mensheid
naar bevrijding van haar ware Zelf
werkelijkheid te doen worden en een wereld bouwen
waarin iedereen waarachtig en in heelheid kan leven.

Collecte

Muziek tijdens collecte

[Frankie and Albert](#)

Mississippi John Hurt

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Tafelgebed

Rond deze tafel zijn wij verzameld
om te gedenken wat Jezus ons leerde:
Brood en wijn te zijn voor elkaar.

Hij gaf het voorbeeld
toen hij voor het laatst samen met vrienden
brood brak en deelde
wijn schonk en rondgaf
zeggend dat hij het was
die werd gegeten en gedronken.

Zijn voorbeeld willen wij volgen
met het brood als teken van leven
met de wijn als teken van zijn.
Nu, hier, samen.

Nodiging

Een van die dingen die we altijd kunnen doen – als we het allemaal niet meer weten is dit: ons leven delen. Dit ritueel om brood te breken voor elkaar en wijn te delen met elkaar herinnert ons aan de kracht van delen.

Verwonder je om de kracht in je hart als je je leven deelt met anderen. Verwonder je om de kracht van samenzijn, de kracht van gemeenschap als je bent met anderen die oprecht van hart zijn. Wie zouden wij zijn als niet op belangrijke momenten in ons leven iemand haar liefde met ons gedeeld had, zijn geld of inspiratie?

Jezus gaf zich volledig aan de weg van bevrijding, hij gaf zich omdat hij niet anders meer kon dan verlosser zijn. En hij brak brood en deelde wijn opdat wij het ons zouden herinneren. Laten wij, zijn leerlingen, dan met hetzelfde lef ons pad naar bevrijding van alle levende wezens gaan, hoe talloos ze ook zijn.

Komt dan, niemand is uitgezonderd, ook jij niet, om als je het allemaal niet meer weet te delen door samen te zijn. En laten we elkaar daarbij in de ogen zien.

Kom, het brood en de wijn staan klaar.

Breken en delen van brood en wijn

Muziek tijdens breken en delen:

[Wabash Blues](#)

Sidney Bechet

Voorbeden

Laat ons bidden voor onszelf,
en iedereen die zijn levensweg zoekt.
Dat wij de zachtmoedigheid en het mededogen ontdekken
en het lef hebben om ons niet weten onder ogen te zien.

Laat ons bidden dat verstillings van onze drukke gedachten
ons hart en onze aandacht doet ontwaken,
zodat we de ander werkelijk kunnen zien.

Laat ons hart dan zijn bij de mensen die ons na staan,
en laat ons net zo veel liefde voelen voor wie we niet kennen.
Moge ons hart overlopen van mededogen en warmte.

Laat ons bidden voor mensen wiens dagelijks leven
Verdwijnt in diepe duisternis.

Laat ons bidden voor mensen die in tergende onzekerheid leven,
voor mensen die het bijna onmogelijk is onder ogen te zien wat ze hebben gedaan.
Laat ons bidden dat zij mensen met een helder oordeel
en een hart van compassie zullen ontmoeten onderweg
en dat de levende God hen moed geeft en vertrouwen.

Laat ons bidden dat wij de moed hebben
om niet te weten wat we moeten doen en toch op weg te gaan,
met de intentie dat iedere stap die we zetten
zal getuigen van onbegrensde liefdevolle vriendelijkheid.

Gebied om liefdevolle vriendelijkheid

Mogen alle levende wezens gelukkig zijn.
Mogen ze leven in veiligheid en vreugde.
Mogen alle levende wezens,
of ze nu zwak of sterk, man of vrouw,
dier of mens, homo of hetero, groot of klein zijn,
of we ze al dan niet kunnen zien,
of ze veraf of dichtbij zijn,
of ze geboren zijn of nog geboren moeten worden,
- mogen ze gelukkig zijn.

Laat niemand een ander bedreigen of enig schepsel
– tot welke staat het ook behoort - verachten,
laat niemand door boosheid of haat
een ander schade willen berokkenen.
Zoals een moeder waakt over haar kind, bereid haar leven te wagen om haar enige kind te
beschermen.

Laten we zo met een onbegrensd hart
alle levende wezens beschermen en heel de wereld kleuren
met onbelemmerde liefdevolle vriendelijkheid.

Actie en informatie

Walk on

Sonny Terry & Brownie McGee

Walk on, I'm gone keep on walking
'till I find my way back home

Dagsluiting

Gerard Reve

Eigenlijk geloof ik niets
en twijfel ik aan alles, zelfs aan U.
Maar soms, wanneer ik denk dat Gij waarachtig leeft,
dan denk ik dat Gij liefde zijt, en eenzaam,
en dat, in dezelfde wanhoop, Gij mij zoekt
zoals ik U.

Zegenbede

Moge de Krachtige en Tedere
dicht bij ons zijn de komende dagen
en alle dagen in ons verdere leven.

Moge ZHij onze ogen en onze armen openen
opdat wij onder ogen zien wat we doen en wat we nalaten
en we met een warm hart een ander kunnen ontmoeten.

Moge de weg ons tegemoet komen
de wind in onze rug zijn en de zon op ons gezicht schijnen.

Moge ons diepste wezen, God in ons leven,
ons daarbij kracht en tederheid schenken en vrede, Amen.

Muziek bij de koffie

Best songs of...

Howlin' Wolf

Moaning at midnight

Howlin' Wolf

Well, somebody knocking on my door
Well, I'm so worried, don't know where to go

De bijbeltekst is ontleend aan De Nieuwe Bijbelvertaling
© Nederlands Bijbelgenootschap 2004.

Na de viering ben je van harte welkom voor een kopje koffie of thee en een goed gesprek!

Zomervieringen 2017

23 juli – Jonne Meij

- Leven scheppend water

Onze ziel stroomt als leven scheppend water, krachtig en onvoorspelbaar. Wee een schip dat geen stuurman kent, het gaat in de golven van de zee ten onder.

30 juli – Marc van de Giessen

- Als een vis in het water

Wie heeft geen vakantieherinneringen van waterpret? In het water spelen maakt je aan het lachen en laat je ziel dansen.

6 augustus – Marina Slot

mmv The Voice Company olv Robert Bakker

- De Bron

Wij, mensen, kennen kracht, wijsheid, liefde, onrust, beweging, interesse. We leven in een woelige stroom van vreugde en verdriet – tot vervelens toe. Dat we beschikken over een bron, waaruit we kunnen putten, voelt zo rijk.

13 augustus – Hans Ernens

- Boven water komen

Hee jij! Onzichtbare, je mag gezien worden!

Kom eens boven water en dans mee op het ritme van een zwoele zomer! Jouw lach is de zwemgordel op de rivier van het leven!

20 augustus – Diana Vernooij

- Zwart water

Als het leven zwart is, het licht er niet in kan doordringen, als je met alles wat jij doet je het niet helder kunt krijgen – wat doe je dan?

27 augustus – Jan Meijer mmv de Blijde Buren

- Het water gaat waar het niet gaan kan

Wij bestrijden vaak andere stromingen dan de onze. Maar andere stromingen zijn een bron van nieuwe ideeën.

3 september – Marc van de Giessen

- Levend water

Water is leven, het reinigt en masseert de ziel. In landen waar geen schoon drinkwater is, begrijpen de mensen de Bijbelse uitdrukking “levend water”. Stroom mee en laaf je aan levend water.

---

10 september – Bart-Jan van Gaart – **Startzondag**

- Dagthema: Augustinus

Woensdag 13 september – Leerhuis Augustinus

Eerste van vier woensdagavonden over een van de oudste en belangrijkste kerkvaders in de tijd van de vroegste christengemeenten door Bart-Jan van Gaart.

Voor meer informatie over deze boeiende avonden en inschrijven op de serie: kijk op onze website: www.deduif.net

